

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА**

Факультет педагогічний

Кафедра теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОСНОВИ ПРИРОДОЗНАВСТВА З МЕТОДИКОЮ**

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Освітня програма «Дошкільна освіта»

Спеціальність А2 Дошкільна освіта

Галузь знань А ОСВІТА

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол №1 від «26» серпня 2025 р.

м. Івано-Франківськ – 2025

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Основи природознавства з методикою
Викладач	Мацук Людмила Олександрівна, кандидат педагогічних наук, професор кафедри теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти. Лазарович Надія Богданівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти. Палій Руслана Іванівна, директор ЗДО №3 «Бджілка»
Контактний телефон викладача	0986232405 -Людмила МАЦУК; 0989519882-Надія ЛАЗАРОВИЧ; 0994863044- Руслана ПАЛІЙ
Е-mail викладача	liudmila.matsuk@pnu.edu.ua ; nadiia.lazarovych@pnu.edu.ua ; ruslana.palii@pnu.edu.ua .
Формат дисципліни	Очний / заочний
Обсяг дисципліни	6 кредитів ECTS, 180 год
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	Очні консультації: згідно розкладу консультацій викладачів

2. Анотація до навчальної дисципліни

Предметом вивчення навчальної дисципліни є формування еколого-природознавчої компетентності як ключової складової професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі дошкільної освіти. Дисципліна охоплює системні знання про природу України, включно з її фізико-географічними районами, природоохоронними об'єктами, рослинними та тваринними угрупованнями, культурними й дикорослими рослинами, а також закономірностями функціонування екосистем і роллю людини у збереженні довкілля.

Навчальна дисципліна забезпечує опанування студентами основними поняттями, категоріями, завданнями та змістом усіх складових природознавчої освіти дошкільників. Особлива увага приділяється методиці ознайомлення дітей із природою, організації кутка природи та ділянки ЗДО, використанню наочних, практичних і словесних методів навчання, формам пізнавальної та дослідницької діяльності, а також засобам фіксації знань і плануванню роботи.

Курс спрямований на формування у майбутніх вихователів здатності організовувати різноманітну пізнавальну діяльність дітей, виховувати екологічно відповідальне

ставлення до природи, інтегрувати принципи сталого розвитку у освітній процес та забезпечувати розвиток природничих компетентностей дошкільників.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни є всебічне формування у здобувачів освіти фундаментальних знань з основ природознавства та методики, необхідної для якісної організації пізнавальної, дослідницької й експериментально-пошукової діяльності дітей дошкільного віку. Дисципліна спрямована на розвиток уміння студентів застосовувати природничо-наукові поняття, закони, закономірності та методи спостереження, моделювання й елементарного експериментування у професійній діяльності вихователя. Особлива увага приділяється формуванню здатності створювати природниче розвивальне середовище, впроваджувати практики екологічного виховання, інтегрувати ідеї та принципи сталого розвитку в освітній процес ЗДО, виховувати у дітей відповідальне, екологічно вмотивоване ставлення до природи, розуміння взаємозв'язків у природі та усвідомлення власної ролі у збереженні довкілля.

Основними цілями вивчення дисципліни є:

- систематизація знань студентів про природу;
- окреслення змісту інформації про об'єкти та явища природи, доступної розумінню дітям дошкільного віку, їх потребам та інтересам;
- оволодіння студентами методами ознайомлення дітей з природою;
- розкриття перспектив використання могутнього потенціалу природи для гуманізації педагогічного процесу: розвитку розумових, моральних, естетичних сторін особистості, зміцнення здоров'я дітей;
- навчання умінню доцільно використовувати форми організації співпраці дорослого і дитини в процесі пізнання світу природи;
- формування і розвиток патріотичних почуттів та національної самосвідомості студентів на основі почуття любові до природи та турботливого ставлення до неї;
- збагачення естетичних вражень та формування системи цінностей у майбутніх педагогів.

4. Програмні компетентності та результати навчання

ІК Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі дошкільної освіти з розвитку, навчання і виховання дітей раннього і дошкільного віку, що передбачає застосування загальних психолого-педагогічних теорій і фахових методик дошкільної освіти та характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (за стандартом вищої освіти України):

КЗ-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

КЗ-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

КЗ-5. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

КЗ-6. Здатність до міжособистісної взаємодії.

КЗ-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

КЗ-8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Спеціальні (фахові компетентності) (за стандартом вищої освіти України):

КС-1. Здатність працювати з джерелами навчальної та наукової інформації.

КС-2. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку базових якостей особистості (довільність, самостійність, креативність, ініціативність, свобода поведінки, самосвідомість, самооцінка, самоповага).

КС-3. Здатність до розвитку допитливості, пізнавальної мотивації, пізнавальних дій у дітей раннього і дошкільного віку.

КС-4. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку первинних уявлень про предметне, природне, соціальне довкілля, властивості і відношення предметів; розвитку самосвідомості («Я» дитини і його місце в довкіллі)

КС-6. Здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку навичок свідомого дотримання суспільно визнаних морально-етичних норм і правил поведінки.

КС-8. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку навичок екологічно безпечної поведінки і діяльності в побуті, природі й довкіллі.

КС-13. Здатність до організації і керівництва ігровою (провідною), художньо-мовленнєвою і художньо-продуктивною (образотворча, музична, театральна) діяльністю дітей раннього і дошкільного віку.

КС-18. Здатність знаходити, опрацьовувати потрібну освітню інформацію та застосовувати її в роботі з дітьми, батьками.

КС-20. Здатність до самоосвіти, саморозвитку, до безперервності в освіті для постійного поглиблення загальноосвітньої та фахової підготовки, перетворення набуття освіти в процес, який триває впродовж усього життя людини.

Програмні результати навчання:

ПРН-01 Розуміти і визначати педагогічні умови, закономірності, принципи, мету, завдання, зміст, організаційні форми, методи і засоби, що використовуються в роботі з дітьми від народження до навчання у школі; знаходити типові ознаки і специфіку освітнього процесу і розвитку дітей раннього і дошкільного віку.

ПРН-04 Розуміти і визначати особливості провідної — ігрової та інших видів діяльності дітей дошкільного віку, способи їх використання в розвитку, навчанні.

ПРН-09 Розуміти історію та закономірності розвитку дошкільної освіти. Аналізувати педагогічні системи минулого та творчо трансформувати їх потенціал у сучасний навчально-виховний простір закладу дошкільної освіти.

ПРН-18 Володіти технологіями організації розвивального предметно-ігрового, природно-екологічного, пізнавального, мовленнєвого середовища в різних групах раннього і дошкільного віку.

ПРН-22 Дотримуватись умов безпеки життєдіяльності дітей раннього і дошкільного віку.

Загальні компетентності (за професійним стандартом):

ЗК.01 Здатність діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини та громадянина; реалізувати свої права і обов'язки; усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку (**громадянська компетентність**).

ЗК.02 Здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня (**соціальна компетентність**).

ЗК.04 Здатність до прийняття ефективних рішень у професійній діяльності та відповідального ставлення до обов'язків, мотивування людей до досягнення спільної мети (**лідерська компетентність**).

ЗК.05 Здатність до творчого пошуку й реалізації нових ідей, до самопрезентації та результатів своєї професійної діяльності; здатність до керування власним життям і кар'єрою, планувати й управляти культурними та соціальними проектами, критично мислити (**підприємницька компетентність**).

ЗК.06 Здатність усвідомлювати свої професійні можливості та діяти лише в межах рівня професійної підготовленості, діяти на основі етичних міркувань (мотивів), доброчесності, соціальної відповідальності, поваги до різноманітності та мультикультурності (**етична компетентність**).

Професійні компетентності (за професійним стандартом):

А Організація, забезпечення та реалізація освітнього процесу:

A1 Прогностична

A1.1 Здатність планувати та прогнозувати результати освітнього процесу

A1.2 Здатність до цілепокладання, самоорганізації та підготовки до здійснення освітнього процесу

A1.3 Здатність до документування професійної діяльності

A2 Організаційна

A2.1 Здатність забезпечувати здобуття дошкільної освіти державною мовою

A2.2 Здатність обирати ефективні методи, форми та засоби організації освітнього процесу відповідно до запитів та потреб здобувачів освіти

A2.3 Здатність організовувати ігрову (провідну) і інші види дитячої діяльності та підтримувати види діяльності, ініційовані дитиною

A3 Оцінювально-аналітична

A3.1 Здатність здійснювати та інтерпретувати результати моніторингу якості освітньої діяльності для адаптації та коригування освітнього процесу відповідно до можливостей та потреб здобувачів освіти

A3.2 Здатність аналізувати рівень сформованості компетентностей відповідно до державного стандарту.

A4 Предметно-методична

A4.1 Здатність формувати у здобувачів освіти ключові компетентності відповідно до державного стандарту

Б. Участь у створенні, підтримці та розвитку здорового, безпечного, розвивального, інклюзивного освітнього середовища

Б2 Проєктувальна

Б2.1.Здатність організувати та проектувати освітні осередки за принципами універсального дизайну та розумного пристосування.

В. Партнерська взаємодія з учасниками освітнього процесу

В2 Педагогічне партнерство

В2.3 Здатність до командної взаємодії

Г. Професійний розвиток та самовдосконалення

Г1.Здатність до навчання впродовж життя

Г1.2 Здатність планувати та реалізовувати індивідуальний професійний розвиток та самоосвіту.

Г2 Інформаційно-комунікаційна

Г2.2 Здатність ефективно використовувати інформаційно-комунікаційні технології (далі – ІКТ) та електронні освітні ресурси в професійній діяльності.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	32/16
практичні	50/24
самостійна робота	98/140

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
II-III	A2 Дошкільна освіта	Перший-другий	Нормативний

Тематика навчальної дисципліни

Тема	кількість год.		
	лекції	заняття	сам. роб
Тема 1-2. Фізико-географічне районування України й природоохоронні комплекси	4/2	4/2	12/20
Тема 3. Природні рослинні угруповання. Культурні і дикорослі рослини України	2	2	6/10
Тема 4. Роль тварин в кругообігу речовин в природі й житті людини	2/2	2/2	6/10
Тема 5. Організація охорони природи в Україні	2	2/2	6/8
Тема 6. Становлення і розвиток методики ознайомлення дошкільників з природою як науки	2/2	2	6/10

Тема 7. Завдання та зміст ознайомлення дітей дошкільного віку з природою	2	4/2	6/10
Тема 8-9. Куток природи в ЗДО	4/2	4/2	8/10
Тема 10. Ділянка ЗДО	2	4/2	6/10
Тема 11. Наочні методи ознайомлення дошкільників з природою	2/2	4/2	8/10
Тема 12. Практичні методи ознайомлення дошкільників з природою	2/2	4/2	8/10
Тема 13. Словесні методи ознайомлення дошкільників з природою	2/2	4/2	6/8
Тема 14. Форми організації роботи з ознайомлення дошкільників з природою	2/2	6/2	8/10
Тема 15. Засоби фіксації знань дітей дошкільного віку про природу	2	4/2	6/8
Тема 16. Планування і облік роботи з ознайомлення дітей дошкільного віку з природою	2	4/2	6/6
ЗАГ:	32/16	50/24	98/140

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	<p>З урахуванням Порядку організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника (https://surl.li/sehlg1)</p> <p>Вид контролю: 2 сем.- залік (виставляється за поточними оцінками на практичних заняттях у 100б. (90б. пр./10б. - самостійна робота).</p> <p>3 сем.- екзамен (підсумкова оцінка за роботу на практичних заняттях максимально 50 балів (40б. пр./10б. - самостійна робота)). Допуск до семестрового іспиту мінімально становить 25 балів, максимально-50б.</p> <p>Тестування – 50 балів (здійснюється на платформі дистанційного навчання https://d-learn.pnu.edu.ua/).</p> <p>Разом – 100 б.</p>
---	---

	Враховуються результати неформальної освіти – сертифіковані онлайн-курси на освітніх платформах Coursera, Prometheus, EdEra та ін. (https://surl.lu/fkxdkf) Якщо студент не набрав у сумі за всі види роботи з курсу мінімальну кількість балів (50 балів) він може бути рекомендований на повторний курс з вивчення даної дисципліни (https://surl.li/gurmdp).
Вимоги до письмових робіт	Проводяться в системі дистанційного навчання університету https://d-learn.pnu.edu.ua . Оцінюються за 100-бальною шкалою.
Семінарські заняття	Семінарські та практичні заняття проводиться з метою формування у студентів умінь і навичок з курсу, комунікації відповідно до сформульованих завдань, складання презентацій та творчих завдань. Попередня підготовка до розгляду питань, активна участь під час обговорення, обов'язкове виконання усіх завдань, в т.ч. завдань самостійної роботи.
Умови допуску до підсумкового контролю	Допуском до іспиту є відвідування здобувачем більше 50% практичних занять, пройдене тестування на платформі дистанційного навчання, виконання завдань самостійної роботи.
Підсумковий контроль	Екзамен у формі тестування на платформі дистанційного навчання (https://d-learn.pnu.edu.ua/) за 100б. шкалою. Максимальна кількість балів за іспит – 50. Навчальний матеріал з освітнього компонента вважається засвоєним, якщо здобувач у сумі набрав 50 і більше балів за 100-бальною шкалою. Якщо здобувач не ліквідував заборгованість та не набрав у сумі мінімальну кількість балів (50 балів) він може бути рекомендований на повторний курс з вивчення даної дисципліни. (https://surl.li/gurmdp). Форма контролю – залік (2 семестр), екзамен (3 семестр). Форма здачі – комбінована.

7. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи: проводяться в системі дистанційного навчання університету <https://d-learn.pnu.edu.ua>. Оцінюються за 100-бальною шкалою.

Академічна доброчесність: загальні морально-етичні принципи, правила поведінки, академічну доброчесність учасників освітнього процесу Карпатського національного університету, регламентує низка нормативних документів, а саме:

- Кодекс честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (нова редакція)
- Положення про запобігання академічному плагіату (нова редакція).
- Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної

доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

- Лист МОН України “До питання уникнення проблем і помилок у практиках забезпечення академічної доброчесності”.

Ознайомитися з переліченими положеннями та документами можна за адресою:

<https://surl.li/ysmhoa>

Відвідування занять: порядок та організація контролю знань здобувачів вищої освіти визначаються Положенням про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника (<https://surl.li/yqibbb>).

Пропуски практичних занять відпрацьовуються. Здобувач вищої освіти зобов'язаний відпрацювати пропущене заняття відповідно до Порядку організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (<https://surl.li/sehlg1>).

Неформальна освіта: згідно Положення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника (<https://surl.lu/fkxdkf>) зараховуються результати неформальної освіти в залежності від кількості годин та тем, які повинні відображати матеріал практичних занять. Обов'язковою умовою визнання результатів неформального навчання здобувача в рамках НД освітньої програми є відповідність цих результатів рівню освіти, на якому реалізується освітня програма.

8. Рекомендована література

1. Баб'юк Т. Й. Основи природознавства з методикою у визначеннях, таблицях і схемах. Кам'янець-Подільський: Видавець ПП Зволейко Д.Г., 2015. 256 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні Київ, 2021. 125с.
3. Дорошенко Т.М., Мацько В.В. Основи природознавства з методикою в схемах та таблицях: навч. посіб. Кременчук : ПП «Бітарт», 2019. 46 с.
4. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту В.О. Огнев'юк; авт. кол.: Г.В. Беленька та ін. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 304 с.
5. Лисенко Н.В. Еко-око: дошкільник пізнає світ природи: навчально-методичний посібник. К.: Видавничий дім «Слово», 2015. 352 с.
6. Лисенко Н.В., Мацук Л.О., Лисенко О.М. Ознайомлення з природою довкілля з основами проєкологічної освіти дітей дошкільного віку Київ : Видавничий Дім «Слово», 2019. 348 с.
7. Методичні рекомендації до Освітньої програми для дітей від двох до семи років «Дитина» / наук. кер. проекту В.О. Огнев'юк ; наук. ред.: Г.В. Беленька та ін. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 352 с.
8. Освітня програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку / за заг. наук. ред. Т. О. Піроженко. Київ: Українська академія дитинства, 2017. 80 с.
9. Українське дошкілля. Програма розвитку дитини дошкільного віку. Тернопіль: Мандрівець, 2017. 263с.

Додаткова

- 10.Беленька Г.В. Дошкільнятам про світ природи: Діти четвертого року життя (молодший дошкільний вік): навч.-метод. посіб. Київ: Генеза, 2018. 128 с.
- 11.Гібнер Т.В. Формування у дітей дошкільного віку природничих знань у процесі ознайомлення з рослинним світом на ділянці закладу дошкільної освіти. Біологічні дослідження. Житомир, 2020. С. 441-443.
- 12.Дошкільнятам про світ природи: Діти п'ятого року життя (середній дошкільний вік): навч.-метод. посіб. К. : Генеза, 2016. 98с.
- 13.Л.Мацук, О. Кузенко, П.Кузенко Використання пейзажного жанру у формуванні ціннісного ставлення до природи дітей дошкільного віку //Освітні обрії. Том 1 (60). 2025. С.53-57. <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/obrii/article/view/9544>
- 14.Мацук Л. О., Горова М. П. Досвід вищої школи США у сфері формування екологічної громадянськості студентів. Педагогічна Академія: наукові записки. 2025. Вип. 24. 2025. С.1-16 <https://pedagogical-academy.com/index.php/journal/article/view/1503>
- 15.Формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку. Навчально-методичний посібник для організації роботи з екологічного виховання в закладах дошкільної освіти / Н. М. Джура, М. Ю. Пристайко, І. В. Шкодин, Л. А. Хом'як. Львів, 2022. 60 с.

Інтернет-ресурси

- 16.Екологічна етика <http://pravo-izdat.com.ua/image/data/Files/770/1-15.pdf>
- 17.Мацук Л. Особливості формування ціннісного ставлення до природи у дітей дошкільного віку в умовах воєнного стану. *Теоретичні та методичні проблеми виховання дітей та молоді*, В.27 (2), 2023. С. 38-47. <https://doi.org/10.32405/2308-3778-2023-27-2-38-47>
- 18.Lyudmyla Matsuk, Nadiya Lazarovych, Yaryna Kvasetska, Jolanta Pytlik Formation of Natural Ideas and Concepts of Senior Preschool Age Children by Means of Objects of the Corner of Nature //Current problems of harmonization of personality development in the modern educational space. Monograph. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2021; P. 291-303 (pp. 487, illus., tabs., bibls.) https://www.wszia.opole.pl/wp-content/uploads/2020/05/11_2021.pdf.
- 19.Ознайомлення дітей з природним довкіллям : навч.-метод. посіб. Для студентів пед. вузів / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; уклад. Т.М. Дука. Умань : Візаві, 2020. 155 с. <http://surl.li/bgdlzm>.
- 20.Основи природознавства з методикою : метод. рек. для студентів першого (бакалавр.) рів. вищ. освіти спец. 012 Дошкільна освіта ОПП «Дошкільна освіта (Психологія в закладах дошкільної освіти)» / уклад.: Я.А. Танявська, І.Р. Перепелюк. Чернівці, 2023. 56 с. <http://surl.li/yvrafw>.

Викладач:

кандидат педагогічних наук,
професор кафедри теорії та методики
дошкільної і спеціальної освіти

Людмила МАЦУК

